

Kontakty z Mediami
i Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
KOMUNIKAT PRASOWY nr 138/20

Luksemburg, 12 listopada 2020 r.

Opinia rzecznika generalnego w sprawach połączonych
C-354/20 PPU i C-412/20 PPU

Openbaar Ministerie (niezawisłość wydającego nakaz organu sądowego)

Rzecznik generalny Campos Sánchez-Bordona: pogłębienie się ogólnych nieprawidłowości dotyczących niezależności wymiaru sprawiedliwości w Polsce nie uzasadnia automatycznej odmowy wykonania wszystkich europejskich nakazów aresztowania wydanych w tym państwie członkowskim

W decyzji ramowej w sprawie europejskiego nakazu aresztowania¹ („decyzja ramowa”) mowa o szeregu przypadków, w których można odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania („ENA”). Jednakże, zgodnie z orzecznictwem Trybunału, wykonanie ENA może również zostać zawieszona, jeżeli wykazano, że istnieje rzeczywiste ryzyko, iż w przypadku przekazania osoby, której dotyczy wniosek, mogą zostać naruszone jej prawa podstawowe.

W wyroku w sprawie *Minister for Justice and Equality*², wydanym w kontekście zmian w polskim systemie sądownictwa, Trybunał stwierdził, że do tych praw zalicza się prawo do rzetelnego procesu, wyrażone w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej („karta”)³. Zgodnie z tym wyrokiem, wykonujący nakaz organ sądowy powinien ustalić w pierwszej kolejności, że istnieje rzeczywiste ryzyko naruszenia owego prawa ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości dotyczące niezawisłości organów sądowych państwa wydającego ENA. W drugiej kolejności ów organ sądowy powinien ponadto zweryfikować, w sposób dokładny i konkretny, czy istnieją poważne i uzasadnione podstawy, aby sądzić, że w przypadku przekazania osoby, której dotyczy wniosek, może zostać naruszone prawo do rzetelnego procesu. Mimo że nieprawidłowości, jakie wówczas miały miejsce, były poważne, Trybunał wykluczył zatem możliwość, aby wykonujący nakaz organ sądowy mógł z góry i automatycznie odmówić wykonania wszelkich ENA wydanych przez polskie sądy.

Officier van justitie (prokurator, Niderlandy) zwrócił się do rechtbank Amsterdam (sądu rejonowego w Amsterdamie, Niderlandy) o wykonanie dwóch europejskich nakazów aresztowania wydanych przez dwa różne polskie sądy w celu przekazania dwóch osób. Celem nakazu pierwszego jest przeprowadzenie postępowania karnego, a celem nakazu drugiego – wykonanie kary pozbawienia wolności.

Rechtbank Amsterdam wyjaśnił, że po wydaniu wyroku w sprawie *Minister for Justice and Equality* uznał, iż w Polsce występuje rzeczywiste ryzyko naruszenia prawa do rzetelnego procesu ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości dotyczące niezawisłości władzy sądowniczej tego państwa członkowskiego i z tego powodu przystąpił do badania ENA wydanych przez polskie organy sądowe pod dwoma względami przyjętymi we wspomnianym wyroku. W związku z późniejszym pogłębieniem się owych nieprawidłowości dotyczących polskiego wymiaru

¹ Decyzja ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. 2002, L 190, s. 1), zmieniona decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. 2009, L 81, s. 24).

² Wyrok z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie *Minister for Justice and Equality* ([C-216/18 PPU](#); zob. komunikat prasowy nr [113/18](#)).

³ Innym przypadkiem naruszenia prawa podstawowego, w przedmiocie którego dotychczas wypowiedział się Trybunał, jest ryzyko narażenia osoby, której dotyczy wniosek o przekazanie, na nieludzkie lub poniżające traktowanie, co stanowi naruszenie art. 4 karty (wyrok z dnia 5 kwietnia 2016 r. w sprawach połączonych *Aranyosi i Căldăraru* ([C-404/15 i C-659/15 PPU](#), zob. komunikat prasowy nr [36/16](#)).

sprawiedliwości, rechtbank Amsterdam zwrócił się do Trybunału o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zmiernając do ustalenia, czy obecne okoliczności uzasadniałyby odmowę przekazania, którego domaga się sąd tego państwa, bez potrzeby szczegółowego zbadania konkretnych okoliczności każdego ENA. Zdaniem tego sądu zmiany przepisów prawa, jakie zaszły w Polsce w ciągu ostatnich miesięcy, są tak istotne, że nie gwarantują one żadnej osobie oskarżonej przed sądami tego państwa członkowskiego prawa dostępu do niezawisłego sądu. Rechtbank Amsterdam uważa zatem, że można odmówić wykonania ENA bez potrzeby dokładnego zbadania, czy systemowe nieprawidłowości mają negatywny wpływ na *konkretne* sądy rozpoznające sprawę osoby, której dotyczy wnioski o przekazanie oraz czy osoba ta, ze względu na swoją sytuację osobistą, stoi w obliczu rzeczywistego ryzyka, że naruszone zostanie jej prawo do rzetelnego procesu.

W przedłożonej dzisiaj opinii w tych sprawach **rzecznik generalny Manuel Campos Sánchez-Bordona** przypomniał, że **współpraca sądowa w sprawach karnych opiera się na zasadach wzajemnego uznawania i wzajemnego zaufania** między państwami członkowskimi i że **odmowa wykonania ENA jest wyjątkową reakcją, która powinna odpowiadać wyjątkowym okolicznościom** wymagającym, ze względu na swoją wagę, ograniczenia tych zasad. Do tych „wyjątkowych okoliczności” zalicza się faktycznie rzeczywiste ryzyko naruszenia prawa podstawowego osoby, której dotyczy wnioski o przekazanie, do rzetelnego procesu wynikające z „systemowych lub ogólnych nieprawidłowości” w wydającym nakaz państwie członkowskim w odniesieniu do niezawisłości sądów. Jednakże Manuel Campos Sánchez Bordona stwierdził, że **ta wyjątkowa reakcja podlega ograniczeniom i że nie może ona prowadzić do nałożenia obowiązku automatycznej odmowy wykonania każdego ENA wydanego przez organ sądowy państwa członkowskiego, w którym stwierdzono systemowe lub ogólne nieprawidłowości.**

Rzecznik generalny podkreślił, że odmowa wykonania ENA z przyczyn innych niż te, o których mowa w decyzji ramowej, musi wiązać się z przeprowadzeniem dokładnej dwuetapowej analizy wymaganej przez wyrok w sprawie *Minister for Justice and Equality*. Zdaniem rzecznika generalnego **odmowa wykonania wszystkich ENA wydanych przez dane państwo członkowskie, przy pominięciu drugiego etapu tego dwojakiego badania, prawdopodobnie doprowadziłaby do bezkarności wielu przestępstw i mogłaby naruszyć prawa ofiar przestępstw.** Mogłaby ponadto zostać zrozumiana jako dezawuowanie pracy zawodowej *wszystkich* polskich sędziów, którzy starają się wykorzystywać mechanizmy współpracy sądowej ustanowione w decyzji ramowej.

Rzecznik generalny zaznaczył, że, **nawet jeśli zagrożenie dla niezależności polskich sądów mogło w tych warunkach się zwiększyć, w dalszym ciągu nie można zawieszać, z góry i automatycznie, stosowania decyzji ramowej w odniesieniu do wszystkich ENA wydawanych przez owe sądy.** Automatyczna odmowa każdego wykonania oznacza bowiem odstąpienie od stosowania decyzji ramowej. Rzecznik generalny przypomniał, że, jak orzekł Trybunał w wyroku w sprawie *Minister for Justice and Equality*, **jest to możliwe jedynie w przypadku gdy Rada Europejska stwierdzi poważne i trwałe naruszenie przez wydające nakaz państwo członkowskie zasad określonych w art. 2 TUE, na których opiera się Unia.** W tym ostatnim przypadku nie chodziłoby już o nieprawidłowe działanie systemu ochrony praw, lecz o sam zanik warunków, w jakich system sądowy może chronić zasady praworządności.

Zdaniem rzecznika generalnego **systemowe lub ogólne nieprawidłowości, jakie można było stwierdzić w odniesieniu do niezależności polskich sądów, nie pozbawiają tych sądów charakteru organów sądowych.** Sądy pozostają organami sądowymi, pomimo że niezawisłość sądownictwa została zagrożona. **Wobec pogłębiania się tych nieprawidłowości i braku formalnego stwierdzenia tej okoliczności przez Radę Europejską, rechtbank Amsterdam powinien niezwykle rygorystycznie zbadać okoliczności wydania ENA, w sprawie wykonania którego złożono do niego wnioski, lecz sąd ten nie jest zwolniony z obowiązku przeprowadzenia tego badania w konkretnej sprawie.** Rzecznik generalny zaznaczył w tym względzie, że wydaje się, iż wspomniany organ sądowy nie znalazł w tych sprawach podstaw do odmowy wykonania ENA w oparciu o żadną z przyczyn, o których mowa w decyzji ramowej. Ponadto, biorąc pod uwagę sytuację osobistą osób, których dotyczą wnioski o przekazanie, charakter zarzucanych im przestępstw oraz kontekst faktyczny, który doprowadził do wydania

ENA, rechtbank Amsterdam wyklucza ryzyko nieuzasadnionej ingerencji w postępowanie karne dotyczące tych osób.

Wreszcie **rzecznik generalny uznał za nieistotne, czy pogłębienie się tych systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w zakresie niezawisłości sądów wydającego nakaz państwa członkowskiego nastąpiło przed wydaniem ENA, czy po jego wydaniu.** Decydujące znaczenie ma to, czy wydający nakaz organ sądowy (który ma rozstrzygać o losie osoby, której dotyczy wnioski o przekazanie, po jej przekazaniu) zachowuje niezawisłość w zakresie decydowania o sytuacji tej osoby bez ingerencji z zewnątrz, gróźb lub nacisków. Oczywiście ryzyko naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu jest mniejsze, jeżeli ENA został wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności wymierzonej osobie, której dotyczy wnioski o przekazanie, w czasie, kiedy nie istniały wątpliwości co do niezawisłości sądu karnego, który wydał wyrok.

UWAGA: Opinia rzecznika generalnego nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości. Zadanie rzeczników generalnych polega na przedkładaniu Trybunałowi, przy zachowaniu całkowitej niezależności, propozycji rozstrzygnięć prawnych w sprawach, które rozpatrują. Sędziowie Trybunału rozpoczynają właśnie obrady w tej sprawie. Wyrok zostanie wydany w terminie późniejszym.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) opinii jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu przedłożenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

Nagranie wideo z przedstawienia opinii jest dostępne przez „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 22964106